

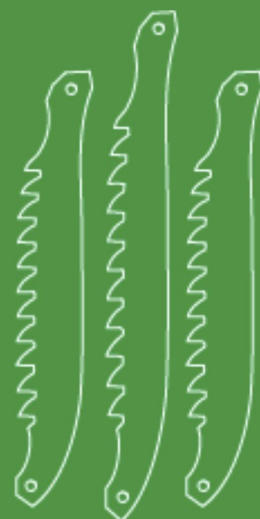
Siljan kommune

Plan for

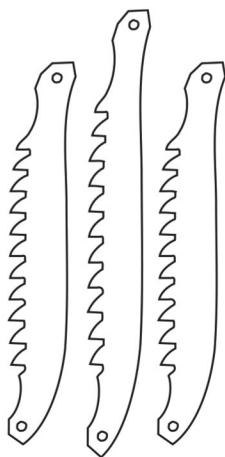
Veteranarbeid 2021

Kommunestyrets vedtak 15. juni 2021

Forsidefoto:

Forsvaret

Veteranarbeid 2021

1.	Innledning	2
2.	Veteraners levekår	2
3.	Aktuelle tjenester i kommunen	3
4.	Veterankontakt	4
5.	Heder og anerkjennelse	4
6.	Ivaretagelse av veteranen og familien	4
7.	Oppfølging og omsorg	5
8.	Eksisterende nasjonale tiltak rettet mot gruppen	6
9.	Forslag til kommunale tiltak	7

1. Innledning

Siden 1947 har Norge deltatt med mer enn 100 000 kvinner og menn i over 100 militære operasjoner i 40 land. Siden oppstarten av FN-operasjonen i Libanon i 1978 har mer enn 40 000 bidratt i fredens tjeneste for Norge og det internasjonale samfunnet. Og om lag 9000 har tjenestegjort i Afghanistan. Dette er personer som på ulike måter har påtatt seg viktige og krevende oppdrag på vegne av oss alle, og nasjonen Norge. og det internasjonale samfunnet.

Forsvarets definisjon på veteran er: alle norske statsborgere som har deltatt eller deltar i fredsbevarende, fredsopprettende eller statsbyggende innsats i andre land, fra utenriks-, justis- og forsvarssektoren.

I Siljan vet vi at det er bosatt 13 personer som etter 1978 og fram til i dag har tjenestegjort i en eller flere av disse operasjonene. Forsvaret definerer alle disse som veteraner. Tallet vil variere og gir derfor bare en indikasjon på antall veteraner i kommunen. Vi har dessverre ikke tall på veteraner fra tidligere operasjoner.

De fleste kommer styrket hjem, men vi vet også at de fleste veteraner har vært utsatt for opplevelser som i ettertid kan være vanskelig å bære alene. For noen er det uproblematisk, mens det for andre kan være sykdomsfremkallende. Familieliv og arbeidsliv vil kunne være vanskelig å håndtere. For alle veteraner vil anerkjennelse for innsatsen de har utført være særs viktig.

Kommunene generelt, har ikke vært flinke nok til å samordne tilbudet til veteranene. Det har derfor på nasjonalt nivå blitt laget en handlingsplan og oppfølgingsplan «I tjeneste for Norge», som henstiller til kommunene å lage en veteranplan og opprette veterankontakter. Siljan kommune har derfor opprettet veterankontakt, nærmere omtalt i eget avsnitt.

2. Veteraners levekår

I tillegg til de ovennevnte 13 veteranene registrert etter 1978, kommer gjenlevende veteraner fra Tysklandsbrigadene og tidligere FN-operasjoner.

Generelt har personell som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner god helse og klarer seg godt i samfunnet. De er ressurssterke og bidrar aktivt på mange samfunnsområder. I de siste årene er forebygging av helseproblemer styrket gjennom Forsvarets utvelgelse av personell, forberedelse av personellet og deres familier og oppfølgingen før, under og etter tjenesten.

Statistisk Sentralbyrå utga i 2013 rapporten Veteraners Levekår. Statistisk Sentralbyrå sier bl.a. i sitt sammendrag fra undersøkelsen at: *Totalt konkluderer vi med at veteraner, både fra forsvaret og fra politiet, er en gruppe som har høy grad av deltakelse på arbeidsmarkedet sammenlignet med referansegruppene. Mange av forsvarsveteranene er heltids yrkesaktive, spesielt gjelder det relativt mange kvinner, og yrkesaktiviteten er også svært høy blant kvinnelige politiveteraner. Forsvarsveteraner har dessuten sykefravær omtrent som i referansegruppen, mens korte fravær forekommer noe hyppigere blant politiveteraner når vi sammenligner med referansegruppen.*

Forsvarsveteraner opplever like mye støtte og tilbakemelding i sitt arbeid som andre, politiveteraner opplever mer. Det er derfor lite som tyder på at tjenesten i betydelig grad bidrar til lavere yrkesaktivitet eller svekker arbeidsforholdene.

En undersøkelse av psykisk helse hos norsk militært personell som har tjenestegjort i Afghanistan i perioden 2001-2011 ble foretatt av Forsvaret v/ Kontor for psykiatri og stressmestring. Rapporten har følgende konklusjon: *Det store flertallet av veteranene har god psykisk helse i gjennomsnitt fire år etter avsluttet tjeneste i Afghanistan. En andel av afghanistanveteranene har psykiske helseplager på samme tidspunkt. Nivået av helsesvikt er lavere enn i en tidligere norsk undersøkelse av Libanonveteraner (UNIFIL-undersøkelsen), og også lavere enn hovedtendensen i utenlandske studier av veteraner fra krigene i Afghanistan og Irak.*

Både Afghanistan-studien og Levekårsundersøkelsen (SSB) indikerer at helsestatusen for norske veteraner i all hovedsak er god. Forekomsttallene når det gjelder psykisk lidelse er ikke bekymringsfulle når man sammenlikner med den øvrige befolkningen.

Til tross for dette hovedinntrykket er det likevel en del som sliter med ettervirkninger og stresslidelser etter deltakelse i internasjonale operasjoner. Studiene viser en sammenheng mellom graden av belastninger i forbindelse med tjenesten og stressreaksjoner i ettertid. Dette er et forhold som det er vesentlig å følge opp.

3. Aktuelle tjenester i kommunen

Fastlege er for de fleste, inkludert veteranene, den første de møter i kommunehelsetjenesten og den som henviser til spesialisthelsetjenesten og andre tiltak når det er nødvendig. Forsvarets sanitet har laget brosjyre om veteraner som skal være tilgjengelig på alle fastlegekontor.

Spesialsykepleier Psykisk helse og rus er Siljan kommunes **veterankontakt**. Psykisk helse og rus gir et lavterskel tilbud ved milde og moderate psykiske lidelser og ved avhengighetsproblematikk. Tilbudet er for alle innbyggere i Siljan kommune og er gratis.

Helsesykepleier kan være en god støtte for **barn og familien** og kan gi informasjon om andre støtte- og hjelpetilbud. Økt oppmerksomhet og innsats overfor familiene bidrar til å redusere stress og helseproblemer. For ansatte i skoler og barnehager er det særlig viktig å være informert og å ha kunnskap som gjør at barna ivaretas på en god måte.

Barnehager og skoler har en viktig oppgave i å vurdere om et barn har det vanskelig. Hvis barnet føler utrygghet eller har andre problemer som følge av at far eller mor er i utenlandstjeneste, skal barnehagepersonell eller lærer kunne fange opp dette og gjennom samtale og oppfølging bidra til å hjelpe familien og ikke minst barnet. Det er viktig at familien gir informasjon til lærer og barnehagepersonell slik at problemer kan forebygges.

NAV skal veilede brukere på arbeids-, familie- og pensjonsområdet og ta imot krav om ytelser. NAV skal også følge opp brukere som trenger ekstra bistand for å komme i arbeid eller aktivitet. Det er opprettet et eget kompetansesenter for veteranarbeid i Elverum som kan brukes av ansatte

på alle NAV kontor. Veteraner kan også kontakte kompetansemiljøet på Elverum direkte dersom de ønsker informasjon og veiledning.

4. Veterankontakt

Forsvaret oppfordrer kommunene til å utpeke en veterankontakt som vil ha ansvar for å holde oversikt over kommunens tilbud til veteraner og deres familier, samt besitte kunnskap om feltet.

Opprettelsen av en kommunal veterankontakt vil bidra som et kontaktpunkt for veteraner, deres familier og andre aktører innen veteranområdet. sees som et selvstendig tiltak for å lette tilgangen for veteraner til kommunen som deres primære tjenesteyter. Veterankontakten vil veilede veteraner og deres pårørende slik at de finner frem til relevante hjelpetilbud og muligheter i tjenesteapparatet.

Veterankontakten er viktig for å koordinere og effektivisere kommunens samarbeid med sentrale aktører innenfor feltet, som Forsvarets veteranjeneste, de frivillige organisasjonene og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). Veterankontakt i Siljan kommune er spesialsykepleier i psykisk helse og rus.

5. Heder og anerkjennelse

Seremonier og offentlige markeringer er et viktig og synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av både innsatsen og den enkelte veteran. Det bidrar til å ivareta historien og knytter bånd mellom Forsvaret og samfunnet. Anerkjennelse betyr mye for alle som har vært ute i risikofylte oppdrag på vegne av Norge, og likeledes for deres familier og pårørende¹.

Forsvarets Minnedag ble innført i 2007 for å minnes alt personell som har mistet livet i Forsvarets tjeneste. Minnedagen gjennomføres årlig første søndag i november ved Forsvarets avdelinger i Norge og utlandet. 8.mai er Norges frigjørings- og veterandag, og er den viktigste dagen Siljan kommune kan vise anerkjennelse av veteranene. Det legges ikke opp til noen egen markering i kommunal regi. Kommunen ønsker å inngå et samarbeid med Skien kommune om en årlig markering av 8. mai i sammen med veteranforeningene.

Siljan kommunes skoler og barnehager oppfordres til å markere FN-dagen den 24. oktober.

6. Ivaretagelse av veteranen og familien

De aller fleste veteraner klarer seg bra etter tjeneste. Likevel er det noen som kan oppleve utfordringer og problemer som følge av tjeneste. Dette kan gi både psykiske og fysiske belastninger som også påvirker veteranenes familier.

---

¹ Regjeringens oppfølgingsplan «I tjeneste for Norge».

For å kunne ivareta veteranene og deres familier på best mulig måte, er det nødvendig med økt kunnskap og kompetanse på området. Økt kunnskap og kompetanse vil virke forebyggende på mer alvorlige problemer. Forsvaret har en rekke tiltak det er nødvendig at kommunehelsetjenesten kjenner til og har oversikt over:

- a) Informasjon om veteraner og internasjonale operasjoner.
- b) Informasjon om ressurser kommunen kan støtte seg på.
- c) Informasjon om kursing av helsepersonell om veteranrelaterte problemstillinger.
- d) Alle fastleger har fått tilsendt boken «Håndbok i militærpsykiatri».

For barn og ungdom vil fravær av foreldre over lengre tid være utfordrende, og foreldrenes opphold i krigssoner kan forsterke barnas reaksjoner. Det er derfor viktig at personell i barnehager og skoler har kompetanse på feltet slik at de kan møte barna med den hjelpen de trenger. Forsvarets veteranavdeling (FVA) har tilpasset materiell knyttet til dette.

Siljan kommune legger inn info til veteranene og kontaktinfo til veterankontakt på kommunens hjemmeside, hvor veteraner og deres familier kan henvende seg for å få nødvendig hjelp. Informasjonssiden skal være kjent for kommunens helsetjeneste og andre berørte instanser.

Det er hensiktsmessig at det gjøres en kartlegging av ansatte i Siljan kommune med veteranbakgrunn. Disse kan være en ressurs for kommunens arbeid med ivaretagelse og oppfølging av veteranene og deres familier.

7. Oppfølging og omsorg

Forsvaret er pålagt oppfølgingsplikt for veteraner i ett år fra de er tilbake fra internasjonal tjeneste. Alle veteraner kan likevel når som helst kontakte forswarets Åpne Dør-tjeneste² for spørsmål og informasjon om rettigheter, hjelp og tilbud.

Forsvaret har en rekke tilbud til veteraner og deres familier både før, under og etter tjenesten i internasjonale operasjoner.

Informasjon er noe av det viktigste man kan bidra med til familiene, det gir trygghet. Det er laget informasjonsbrosjyrer, «Å reise ut» og «Å komme hjem». I disse forklares mye av de utfordringene mange kan oppleve under en slik periode, og det er oppført ulike kontaktpersoner som er tilgjengelige hele tiden.

Det arrangeres familiesamling i forkant av utreise, der det er mulighet for nettverksbygging familiene i mellom. Underveis i oppdraget er det mulighet til å delta på en samling for pårørende for å snakke om de utfordringene man møter. Ved hjemkomst skal familiene inviteres til å delta på medaljeseremoni. Her deles det også ut en «Hjemmehelt-medalje» til alle barna, for å anerkjenne den tiden de har vært gjennom uten mamma eller pappa. Veteranene med partner tilbys PREP-kurs (samlivskurs) før utreise og inntil et år etter hjemkomst.

---

² www.siops.no

Siljan kommune er ansvarlig for at personer som oppholder seg i kommunen skal tilbys nødvendig helse- og omsorgstjenester. Det er viktig at fastleger og andre kommunale tjenester vet at årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger med sammenheng til internasjonale operasjoner, også når dette ligger langt tilbake i tid.

Det er de primære helse- og sosialtjenestene som kontaktes ved behov for helsehjelp.

Veteraner med behov for helsemessig oppfølging tar kontakt med sin fastlege. Fastlegen kan henvise til spesialisthelsetjenesten i alvorlige tilfeller, og til kommunen når det er mindre alvorlige plager og sykdommer.

Veteranene kan også selv ta direktekontakt med kommunens veterankontakt og kontaktinformasjon finnes på kommunenes hjemmeside eller fås ved henvendelse til Servicekontoret.

Barn og pårørende av veteraner kan få hjelp og kommunal bistand. Barnet selv eller omsorgspersoner kan ta kontakt med helsesykepleier på skolen eller direkte med helsestasjonen (gjelder førskolebarn). Der vil man få hjelp til å finne det rette tilbudet avhengig av problemstillingen.

8. Eksisterende nasjonale tiltak rettet mot gruppen

Det er mange aktører som bidrar inn i arbeidet med ivaretagelse av veteranene, og en del av tiltakene presenteres her.

Forsvaret:

- a) Kompensasjonsordning til veteraner med psykiske belastningsskader.
- b) Ettårsprogram til personell og deres familier og pårørende (hensikt: forebygge og kartlegge skader og gi nødvendig støtte).
- c) Forsvarets veteranadministrasjon (FVA) er et overordnet kontaktpunkt for veteraner som søker kontakt med forsvaret. Det er også et nært samarbeid med de frivillige veteranorganisasjonene.
- d) Veteranavdelingen: åpen dør inn til forsvaret. Her kan personell få råd og veiledning om hvordan de bør gå fram dersom de trenger støtte og behandling.
- e) Forsvaret tilbyr også veteraner oppfølging ved *Institutt for militærpsykiatri og stressmestring* og ved *Nasjonalt militærmedisinsk poliklinikk*. Disse er et supplement til sivil helsevesen, og kan tilby blant annet rådgivning om helseplager relatert til utenlandstjeneste, utredning og kortvarig behandling av psykiske lidelser.

Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS):

- a) Sentrene besitter kompetanse på feltet, og de avholder kurs og opplæringspakker om stressrelaterte lidelser og militærpsykologi. Det finnes regionale fagnettverk og kompetansenettverk.

NAV:

- a) Elverum NAV: Kompetansemiljø på saksbehandling og beslutninger i saker som vedrører personell som har gjort internasjonal tjeneste for Norge.

- b) Telemark har oppnevnt egen veterankontakt som har kontor ved NAV Porsgrunn. Denne personen har ansvar for veteransaker i NAV i Telemark, og kan også henvise til rette instans ved henvendelser.

Norges veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO):

- a) Norges største interesseorganisasjon for militært personell som har deltatt i internasjonale operasjoner – og deres pårørende. Det er 58 lokalforeninger over hele landet. Disse driver kameratstøttearbeid, har månedlige treff og gir ut bladet «*Veteran*» seks ganger pr. år.

Veteran møter veteran:

- a) Organisasjon som ivaretar veteraner og pårørendes interesser, og tilrettelegger for nettverk og arrangementer.

Kameratstøtte og likemannsarbeid:

- a) Kameratstøtte.no (drives av NVIO), et tilbud til soldater, veteraner og deres familie. Lavterskeltilbud med mål om å forebygge psykiske helseplager blant målgruppen. Nettbasert veiledningstjeneste med forum for vennefunksjon, brukernes egne historier og relevant informasjon.
- b) Norsk veterannettverk på Facebook.

Bufetat:

- a) Bufetat har ansvar for drift og forvaltning av familievernkontorene. Familievernkontorene kan tilby rådgivning og behandling for par og familier, samt gi hjelp til å håndtere samlivsmessige utfordringer.

9. Forslag til kommunale tiltak

- a) Det etableres et faglig samarbeid med NAVs (nasjonale) kompetansekontor for veteransaker og NAV Siljan der målet er kompetanseheving.
- b) Markering av 8. mai i samarbeid med Skien kommune og veteranforeningene.
- c) Det utarbeides en informasjonsbrosjyre, som kan være tilgjengelig på legekantoret og helsestasjon med informasjon om hvilke tilbud som finnes i Siljan for veteraner og kontaktopplysninger til veterankontakt.
- d) Veteranarbeidet forankres i kommunens planarbeid.
- e) Øke kompetansen til fastleger og ansatte i det kommunale tjenesteapparatet gjennom informasjonsmateriell og informasjon på møter for ledere av tjenestene.
- f) Avholde årlige møter med Skien kommune for å evaluere og sikre samarbeidet.
- g) Delta i veterannettverket for Vestfold og Telemark.